VOLKSPRENTEN

1910 - 1919

Ook bekend onder de benamingen:

centsprenten, oortjesprenten, kinderprenten, pestbladen, eenbladdrukken, heilingen, beeldekenspapier, mannekensbladen

en

duimsprenten ...

Maar wat is er in Nederland gepubliceerd over deze drukwerken? Met de komst van (DELPHER) is het mogelijk geworden om ruim 1 miljoen historische kranten, tijdschriften en boeken uit de collectie van de Koninklijke Bibliotheek op deze benamingen te onderzoeken.

Met dank aan Marty van Oortmerssen – Basart is dit onderzoek in 2017/2018 uitgevoerd met als resultaat een unieke bron voor zowel de professional als voor in de prentkunst geïnteresseerde.

Waar mogelijk zijn afbeeldingen aan de nieuwsartikelen toegevoegd uit de databank van het Rijksmuseum, Geheugen van Nederland, DBNL (Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse letteren) en Historische Drukkerij Turnhout.

MUSEUM 'T OUDE SLOT

11-02-1911
De Telegraaf.
De Boekenzaal.
De Antwerpsche Folklorist Emile van Heurck en zijn Leidsche medewerker dr. C.J. Boekeoogen hebben een werk doen verschijnen "Histoire de L'imagerie populaire flamande".
Naar aanleiding daarvan schrijft S.H. de Roos:
Het is met de kinderprenten als met de volksboeken, zij werden zelden waardig gekeurd om voor later behouden te blijven en het is pas sedert eenige jaren, dat zij verzameld worden en niet zelden tot preciosa geworden zijn. De eerste gedateerde en vroeger als oudste houtsnede

Maria met kind en de heiligen Catharina, Barbara, Dorothea en Margaretha. Clichéafdruk naar de oudste bekende houtsnede, vermoedelijk van Zuidnederlandse herkomst engedateerd 1418. (Afb. Van Heurck & Boekenoogen)

beschouwde prent in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, voorstellende de moedermaagd, omgeven door vier engelen, zou als een der eerste volksprenten zijn te beschouwen. In den beginne droegen deze hoofdzakelijk een religieus karakter, gaven afbeeldingen van heiligenen bijbelsche voorstellingen. Zij behouden dit karakter nog lang, wat wel overtuigend is te bewijzen aan den naam heilig, die nu nog in de eerst en meest protestantsche provincies Noord-Holland en Friesland voor de kinderprent inheems is. Ook worden ze (in Noord-Brabant) beeldekens papier en naar den prijs oortjesprent of centsprent genoemd. De uitvinding der speelkaarten mag al geen directe aanleiding zijn geweest tot het ontstaan der kinderprenten, op zijn minst heeft 't deze ontwikkeld en in de hand gewerkt.

Het waren z.g. historien-snijders, die gaarne hun beperkt werkgebied vergrootten met het snijden in hout en ook wel in metaal van de zwarte omtrekken der figuren, die afgedrukt op papier met een penseel uit vrije hand (de meer Hollandsche kleurwijze) of door een sjabloon (een door oliën verhard papier, waarin de te kleuren plaatsen zijn uitgesneden, en dat alzoo op de zwarte afdruk gelegd, slechts de te kleuren gedeelten onbedekt laat) werden gekleurd met de meest sprekende en primitieve kleuren; die overeenkomst vertoonen met het fantastisch koloriet der glas-in-lood-ramen in kerken. Deze laatste kleurwijze is nu nog voor de lithografische prenten-aanmaak te Epinal in gebruik, en er worden door een kleurder of kleurster, want het is meestal meisjeswerk, wel 500 vellen van twee prenten, 1000 prenten dus, per dag afgeleverd. Zelfs voor artistieke uitgaven als de albums van Bac, Guillaume en modeprenten wordt ze nog veelvuldig toegepast.
De houtsneden der eerste prenten waren zeer ruw en groot van lijn gehouden, gaandeweg komen er meer details in, maar eerst in de laatste helft der 18e en begin 19e eeuw worden ze verzorgder van lijn en teekening, zij het ook minder karakteristiek. Vooral is het de vaardige graveur H. Numan, die hier de houtgravure doet herleven en die buitendien ook nieuwe onderwerpen, of oude opnieuw, bewerkt. Zie de kermisprent.

De Boerenkermis.
Deze afbeelding is een deel van de centsprent nr.151 "geschenk voor de leergrage jeugd".
Auteur H. Numan.
Uitgever Glenisson & Genechten,
Turnhout 1851-1880.
Houtsnede met vierregelig onderschrift.

22-02-1912 Rotterdamsch nieuwsblad.
Oud en Nieuw voor het kind. We hebben in den Haagsche Kunstkring een tentoonstelling bewonderd van oude en nieuwe kinderprentenboeken en kinderprenten…Prenten, heerlijke prenten worden er vertoond als van Jan De Wasscher, van de Trap des Ouderdoms, van de verkeerde Wereld, van het Leven der Dienstmeisjes en ander meer.

Prentnr.6 De nieuwmodische Amsterdamsche Dienst-Meisjes.
Uitgever: Erve H. Rijnders, Amsterdam 1831-1854.
Omschrijving: Centsprent met afbeeldingen van de belevenissen van verschillende dienstmeisjes: hun aankomst in A'dam, hun eerste dienst, verschillende werkzaamheden zoals de pot klaar maken, het bed opmaken, boodschappen doen, met het kind wandelen, schuren en wrijven, ruzie met de werk-geefster, glazen wassen, as opscheppen, schrobben, wasgoed van de lijn halen, het breken van de mangel waarna slaag door de werkgever, een rechtzitting waarop vrijspraak volgt, vertrek uit de dienst, wandelen met minnaar, huwelijk, kraamtijd, het kind wordt gedoopt. Met verklarende onderschriften.
Sjabloonkleuring met rood, geel en blauw. Afmeting 40x33cm.

Deze reeksen geven ook een inzicht in de vervormingen die een prent in den loop der eeuwen onderging en de bezoeker zal allerlei curieuse wijzigingen, tengevolge van onkunde of preutschheid, kunnen opmerken. Prenten en boeken vol wijsheid. Wat dunkt u, moderne ouders, van een ma die tot haar dochtertje zegt: “Pauline, als ik u nog eens de elleboogen op de tafel zie hebben, zal ik naar de keuken zenden om te eeten!”. Of van een pa die “voor den twintigsten keer moet zeggen, dat men nooit de beentjs en kluifjes op en grond mag werpen.” En: “dat men nooit met volle mond mag drinken.”
Nog eens, het is zeer leerzaam en vermakelijk!

Prentnr.93 Zie, jeugd! hoe deeze prent u biedt / Wat u, van jongs af aan geschiedt; En welk een zorg voor nutte zaaken / Vereischt wordt, om 't kind groot te maaken.
Uitgever: Erven Weduwe Cornelis Stichter, Amsterdam 1715-1813.
Omschrijving: Blad met 16 voorstellingen over de juiste opvoeding van het kind. Onder elke afbeelding een tweeregelig vers.
Houtsnede en boekdruk. Afmeting 425x315 mm.

20-06-1912 De Telegraaf.

Oude Kinderprenten.

Mevrouw Knuttel-Fabius schrijft in “De Boekenzaal” :“Van kinderprenten gesproken, hiervan was op de tentoonstelling in den Haagsche Kunstkring een merkwaardige kollektie te zien. Men vond ze in soorten, waaronder heel eigenaardige, zooals eenige verschillende uitgaven van “Het daaglijks werk der dienstmeisjes”, waarop allelei Betjes en Antjes en Trijntjes allerlei werkzaamheden verrichten en hun loon en straf uitblijft. Op een dier prenten zien wij den meester de roede opheffen en de in wanhoop voor hem knielende dienstbode daarmee dreigen. Een andere typische oude prent is de “Boerenkermis vreugd” (18e eeuw, waar de laatste afbeelding van een der exemplaren een troep dansende geraamten voorstelt, met de spreuk:

“Van vreugd van voorspoed of ellend,
De dood is van dit al het end”.

Niet heel kinderlijk, zal men zeggen, maar hoe dan te oordeelen over een prent als “De verkeerde wereld”, die ironisch bedoeld is en waarop men de verbaasde vraag leest:

“Hoe is de tijd toch nu verdwaalt,
Dat men niet zijne schuld betaalt?”

En dit alles is nog heel onschuldig. Een heel ander geval wordt het, waar de afschuwelijkste wreedheden aan de jeugd worden opgedischt met de vermaning:

“Aanschouwd dees Prent met aandacht al
Gij daar de wreedheid vinden zal”.

Prentnr.36
De boeren kermis-vreugd.
Uitgever Weduwe C.Kok-van Kolm, Amsterdam 1842-1866.
Omschrijving: Blad met 24 voorstellingen van het Sint-Maartensvuur en vermaak op de kermis. Onder elke afbeelding een tweeregelig vers. Houtsnede en tekst in boekdruk. Afmeting 396x330 mm.

Dan volgt een voorstelling van de afschuwelijkste martelingen. Een tegenhanger daarvan vormt het achttiende-eeuwsche “Leven en bedrijf van den beruchten moordenaar Kardousie” (Cartouche), die eindigt met de snijkamer en het onderschrift:

“Nu vindt de snijkunst tijdverdrijf
Met dezen schelm zijn zielloos lijf”.

Prentnr. N56B Geschiedenis van cartouche / Histoire de cartouche. Uitgever Brepols & Dierckx zoon, Turnhout 1833-1911. Omschrijving: Blad met 20 voorstellingen over het leven en avonturen van Cartouche. Onder elke afbeelding een tweeregelig vers in het Nederlands en in het Frans. Kleurenlithografie in geel, blauw, roze en rood; tekst in boekdruk. Afmeting 386x333 mm.

(Cartouche was het hoofd van een bende van meer dan 200 rovers en moordenaars, zowel mannen als vrouwen, die aan het begin van de achttiende eeuw Parijs en omgeving terroriseerde. Tien jaar lang wist Cartouche aan de politie te ontkomen, en toen hij eenmaal gepakt was, wist hij aanvankelijk nog te ontsnappen. Maar uiteindelijk werd Cartouche op 27 november 1721 levend geradbraakt, pas 28 jaar oud.)

19-03-1913 Leeuwarder courant.
"Friesch Museum". In het prentenkabinet van het Friesch Museum is een groote nieuwe toonkast geplaatst, waarin door de zorgen van den conservator is tentoongesteld een keur van rijk versierd bindwerk, fraaie en zeldzame drukwerken, Friesche kinderprenten, portret-miniaturen een eenige origineele brieven van beroemde personen… Kinderprenten met Friesche rijmpjes werden uitgegeven door de broeren Halbertsma en heetten in den wandel "Heiligen". Hier ligt o.a. de bekende Haneprent…

Prentnr. N150 Komt, kinderen, ziet deez' wakkren haan, / Die u tot nijverheid spoort aan / Le cocq reveil-matin vous donne l'intelligence / De l'emblême de la vigilance.
Uitgever Philippus Jacobus Brepols, Turnhout 1725-1780 en/of 1800-1833.
Omschrijving: Haan in een weiland met andere kippen. Op de achtergrond een schuur. Geheel omgeven door een sierrand.
houtsnede gekleurd in geel, blauw en rood; tekst in boekdruk.
Afmeting 424x302 mm.

07-05-1913 Het nieuws van de dag.
Zaanlandsche Museum. …Let op die “Stuttgarter Bilderbogen, die zeer zeldzame exemplaren van oude kinderprenten waarop “Peter zu Saardam” gedrukt en gekleurd te zien is. Een bewijs dat in dien tijd zelfs in Duitschland het verblijf van Czaar Peter in ons land in prent is gebracht…

Prentnr.20 Eenige bijzonderheden uit het leven van Peter den Grooten, Czaar, of Keizer, van Rusland.
Prentmaker Christiaan Jacob Schuyling, Rotterdam.
Uitgever T.C.Hoffers, Rotterdam 1820-1848.
Omschrijving: Blad met 12 voorstellingen uit het leven van Peter I de Grote, tsaar van Rusland, gedurende zijn verblijf in Zaandam en Amsterdam. Onder elke afbeelding een onderschrift.
Houtsnede gekleurd in geel en oranje; tekst in boekdruk.
Afmeting 421x331 mm.

20-05-1913 Nieuwe Rotterdamsche Courant.
"De Vrouw" op oude kinderprenten. Gedurende deze week is in het Leidsche Volkshuis een eigenaardige tentoonstelling te zien. In verband met een bezoek van de buitenlandsche leden van den Vrouwenraad zijn een aantal zeldzame kinderprenten tentoongesteld, die alle betrekking hebben op *het leven van de vrouw*. Daar een keuze gemaakt kon worden uit een bekende rijke verzameling dezer prenten, vindt men hier een volledig beeld van wat onze oude volksprenten omtrent de vrouw leeren. En men weet welk een belangrijke bron deze zijn voor de kennis van het volksleven.Eenige fraaie voorbeelden van de "Trap des Ouderdoms", die in verschillende leeftijden naast elkaar in beeld brengen, vertoonen ons de vrouw van bakerkind tot besje…

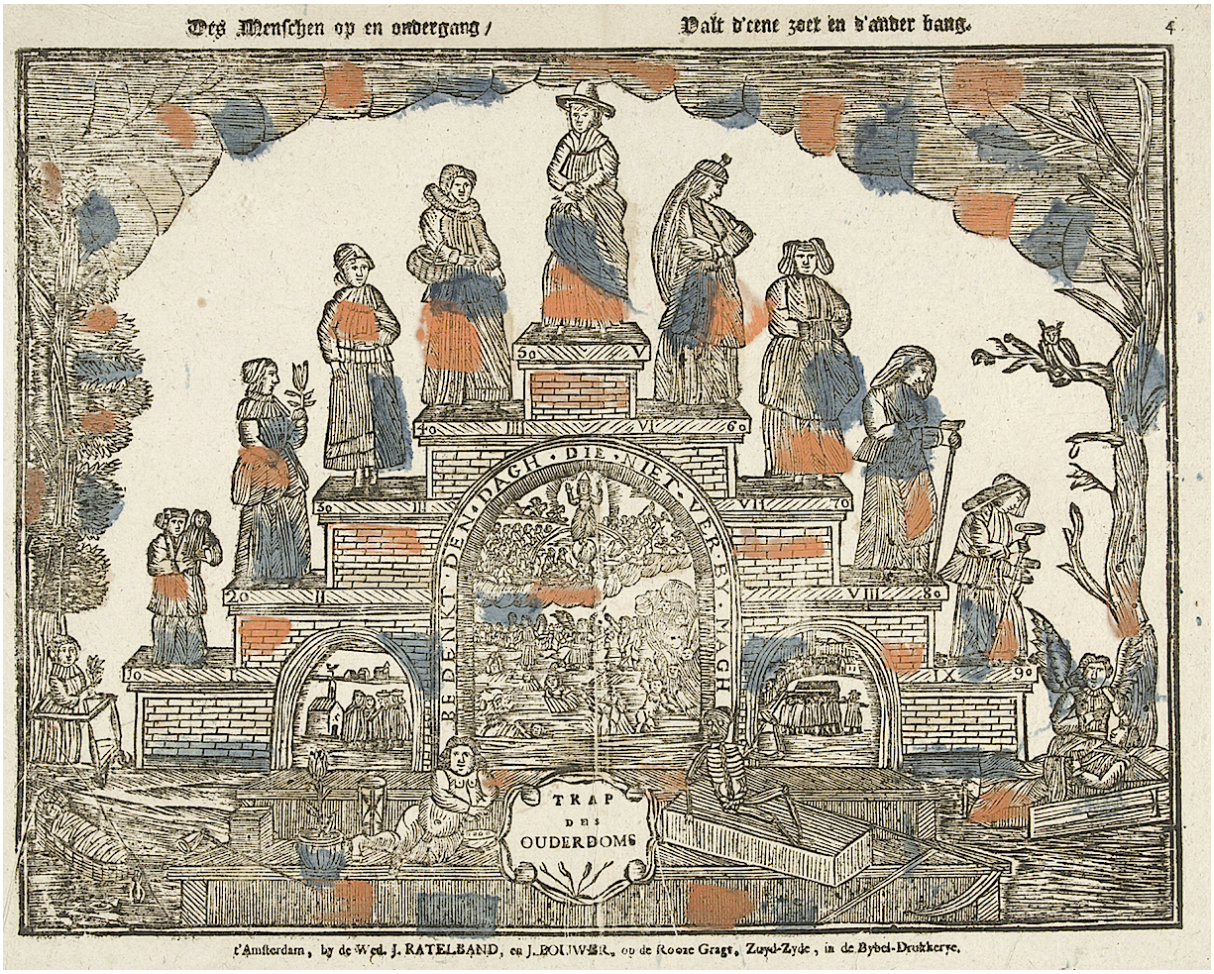

Prentnr. 4 Trap des ouderdoms.
Des menschen op en ondergang / Valt d'eene zoet en d' ander bang.
Uitgever Weduwe Jeronius Ratelband en Johannes Bouwer.
Amsterdam ca. 1767- ca. 1778.
Omschrijving: Een trap des ouderdoms: een vrouwentrap. Op de treden van de trap, in de vorm van een brug, staan vrouwen in de leeftijd van 0 tot 100 jaar. Onder de brug een voorstelling van het Laatste Oordeel. Linksvoor een putto en rechtsvoor de dood.
Houtsnede gekleurd in blauw, geel en oranje; tekst in boekdruk.
Afmeting 302x382 mm.

Talrijk zijn ook de prenten die over het leven van het jeugdige kind en de meisjesspelen handelen, in het begin der 19e eeuw komen daarbij de moraliseerende prenten met de tegenstelling van het brave en het stoute kind.

Prentnr. 16 Meisjesspelen.
Prentmaker Hendrik Numan, Amsterdam. Uitgever Jacobus Thompson, Rotterdam 1791-1812.
Omschrijving: 4 voorstellingen van spelende meisjes, waaronder een meisje dat touwtje springt, een meisje spelend met de pop, 2 meiden die schommelen en een meisje wat met bikkels speelt. Onder elke afbeelding een vierregelig vers.Houtsnede gekleurd in geel en oranje, tekst in boekdruk. Afmeting 425x325 mm.

Men vindt van een en ander curieuse voorbeelden, inzonderheid wijzen wij nog op een prent met ettelijke 17de-eeuwsche schoolkinderen en op een voorstelling van het eerste onderricht…

Prentnr. 33 Al wie dat zoet na school toe gaat,
Die leert wat goeds en doet geen kwaad.
Prentmaker Jan Oortman, Uitgever Johan Noman, Zaltbommel 1806-1830.
Omschrijving: Blad met 16 voorstellingen van schoolgaande kinderen.
Onder elke afbeelding een onderschrift. Houtsnede gekleurd in geel en oranje; tekst in boekdruk. Afmeting 413x335 mm.

De volgende afdeeling handelt over de vrouw en het huwelijk. De vrijers- en vrijersboom symboliseert de trouwlustigen. Aardige afbeeldingen van de 18e eeuwsche trouwkoets en slede met hypocras, van de bruiloft en van het huwelijksgeluk, gaan vooraf aan de prenten, die den strijd om de broek (of de macht in huis) illustreeren, terwijl Jan Wasscher laat zien, dat deze dikwijls in het voordeel der vrouw eindigt.

Prentnr. 109 Wanneer de haan zig vraatig voedt; de spys en drank verteert, / Terwyl de hen klapwiekt en kraait, dan gaat het gantsch verkeerd. / Zo elk zyn' pligt betracht, en op zyn post blyft waaken, / Dan heeft 'er eendragt plaats, en deeze baart vermaaken.
Prentmaker Gerrit Oortman.
Uitgever Johan Noman, Zaltbommel 1806-1830.
Omschrijving: Blad met 2 voorstellingen van een man en een vrouw en hun strijd om de broek. Onder elke afbeelding een zesregelig vers. Houtsnede en tekst in boekdruk. Afmeting 317x408 mm.
(De rolverdeling van man en vrouw is omgedraaid in dit verhaal. De vrouw is de baas en de man doet allerlei huishoudelijke klusjes. Deze omgekeerde wereld is geen vroeg voorbeeld van emancipatie, maar juist een waarschuwing hoe het niet moet.)

Dan komen de talrijke prenten, die de vrouw in haar dagelijksch bedrijf vertoonen. Het leven der dienstmeisjes is een geliefkoosd onderwerp, al is de toeschouwer over hare daden wel eenigszins verbaasd. Vervolgens zien wij de vrouw als koopvrouw en straatventster, als koordanseres en kunstenmaakster, maar ook in tal van meer zedige beroepen. Wij kunnen haar waarnemen als boerin, en zien haar werkzaam aandeel in den eertijds zoo gewichtigen slachttijd. Wij treffen haar zelfs aan als soldaat.

Verder vinden wij haar afgebeeld bij allerlei bezigheden en vermaken: deze betreffen meestal de vrouw uit den deftigen stand, maar dikwijls ook de vrouw uit eenvoudiger kring, zoo b.v. bij volksvermaken als het rondvoeren van de Pinksterbloem en bij de boerenkermis, waar de haan door de vrouwen gekneppeld wordt.
Op eene tentoonstelling als deze ontbreekt natuurlijk ook niet eene afdeeling over de vrouw en de mode. Wij vinden daar onder meer de hooge kapsels der 18de eeuw, en in de 19de eeuw de crinoline belachelijk gemaakt.

Prentnr. N201 Zie, jeugd! hoe sterk de mode, om 't zeerst, / In allen stand van menschen heerscht. / Belach ze, zonder te vergrooten, / De zotheid onzer landgenoten.
Prentmaker Hendrik Numan/Hermanus Numan, Amsterdam.
Uitgever Glenisson & Zonen, Turnhout 1833-1900.
Houtsnede gekleurd in blauw, geel en rood; tekst in boekdruk.
Afmeting 393x320 mm.

Belangrijk is de volgende reeks van kinderprenten, waarop de ontwikkeling van het kind, van meisje tot vrouw wordt afgebeeld. In een aantal houtsneedjes ziet men achtereenvolgens het doopen, het bakeren, het voeden van het kind, het leeren loopen, het spelen en schoolgaan van het opgroeiende meisje, hare bezigheden en vermaken bij het grooter worden, en eindelijk haar vrijage en huwelijk. Daar deze prent eeuwen lang in trek is gebleven en telkens opnieuw werd nagevolgd, waarbij dan verouderde voorstellingen naar behoefte werden gewijzigd, kan men door vergelijking van de 17de-eeuwsche en latere uitgaven allerlei gevolgtrekkingen maken omtrent veranderingen in zeden en gebruiken.

Prentnr. 175 Leven van een vrouw.
Uitgever Glenisson & Van Genechten, Turnhout 1833-1900.
Omschrijving: Blad met 48 voorstellingen van de verschillende stadia in het leven van een vrouw, van doop tot huwelijk. Onder elke afbeelding een onderschrift. Houtsnede, tekst in boekdruk. Afmeting 391x297 mm.

21-03-1914 Nieuwe Rotterdamsche Courant.
Oude Kinderprenten. Leiden. In de Vrijdagavond in het Nutsgebouw heeft Dr. G.J. Boekenoogen een lezing gehouden over oude kinderprenten. Spreker begon met een kort overzicht van de geschiedenis onzer Nederlandsche prenten, welke hij sedert jaren bestudeert, en deed uitkomen dat – al zijn de meeste ons bewaard gebleven exemplaren niet ouder dan het laatst der 18de eeuw – het toch mogelijk is na te gaan, hoe onze kinderprenten er in de 16de en 17de eeuw moeten hebben uitgezien. Dit kan, doordat tal van oude houtsneden van den eenen drukker op den anderen zijn overgegaan en ook rijmpjes onder de afbeeldingen dikwijls een zeer lang leven hebben gehad. In tegenstelling met andere landen, waar de volksprenten hoofdzakelijk voor volwassenen bestemd bleven, ontwikkelde zich bij ons reeds in de 17de eeuw een zeer uitgebreide industrie van kinderprenten, waarin ook allerlei oudere prenten werden opgenomen, die aanvankelijk niet voor kinderen bestemd waren, terwijl ook de tekst – naar onze begrippen althans – niet altijd kinderlijk is. Daarbij wordt gewezen op de merkwaardigste prenten die ons uit den ouden tijd zijn overgebleven. Gedurende de geheele 17de eeuw en tot halverwege de 18de eeuw blijft het karakter der prenten ongeveer hetzelfde. Er komen wel nieuwe prenten bij, maar deze verschillen in aard weinig van de andere. Dan komt er echter een kentering. De houtgraveur Numan en zijn leerlingen maken in de tweede helft der 18de eeuw een heele nieuwe reeks moderne prenten en de uitgevers Van Egmond en Stichter zorgen voor de nieuwerwetsche bijschriften. Vele der van ouds geliefde onderwerpen blijven behouden, maar daarbij komen vele andere die men vroeger niet kende. Tegen 1800 begint men ook in te zien, dat het goed zou zijn de kinderprenten te gebruiken om nuttige kennis aan de jeugd te brengen. Het is vooral de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen die dit bevordert, en in de 19de eeuw volgen alle prentendrukkers het voorbeeld. Het is de tijd van de prenten met brave en ondeugende kinderen en met onderwerpen uit de vaderlandsche geschiedenis en de natuurlijke historie. De oude prenten geraken dan uit de mode en tegen het midden der 19de eeuw begint de decadentie, de kinderprenten worden hoe langer hoe slordiger gedrukt en hoe langer hoe onbelangrijker, en weldra komt het einde. Dit alles werd met sprekende voorbeelden bewezen en toegelicht. Daarna behandelde spreker de onderwerpen onzer prenten… Eerst besprak hij de wijze, waarop de bijbelsche onderwerpen op de kinderprenten werden behandeld. Hij herinnerde er aan dat in Noord-Holland, Friesland en ook hier en daar elders, alle kinderprenten "heiligen" werden genoemd, wat mede bewijst dat de volksprenten oorspronkelijk een religieus karakter hebben. Toen kwamen ter sprake de prenten met geschiedkundige onderwerpen en de soldatenprenten, die bij ons eerst in de 19de eeuw talrijk worden; en voorts werd behandeld over de groote verscheidenheid van zaken, die onze prenten ons verder bieden. Door aanhaling van curieuse rijmen wist spreker zijn mededeelingen belangwekkend te maken en gaf hij zijn hoorders een klaar inzicht in den aard onzer oude oortjesprenten.

15-09-1915 De Sumatra post.

Een Napoleontische tentoonstelling. Amsterdam… In een stad als de onze moet er echter ten alle tijde iets extra's te zien zijn, buiten de permanente musea. Welnu, de heer A.Th. Hartkamp, de vermaarde verzamelaar, heeft in de leemte voorzien en hij is opgetreden als een redder in den nood. In het Stedelijk Museum heeft niet minder dan zeven zalen, waarbij de enorme eerezaal, in beslag genomen voor een tentoonstelling betreffende een gigantisch onderwerp: *Napoleon*!

… Men ziet portretten van Napoleon bij menigte, op verschillenden leeftijd en van uiteenloopende kunstwaarde. Er zijn eenvoudige volksprenten en kinderplaten, die uit den aard van de zaak tot de groote zeldzaamheden behooren…

Prentnr. N137B Voornaamste levenstrekken van Napoleon / Principaux traits de la vie de Napoléon.
Uitgever Philippus Jacobus Brepols, Turnhout 1800-1833.
Omschrijving: Blad met 20 voorstellingen over het leven van Napoleon. Onder elke afbeelding een onderschrift in het Nederlands en in het Frans. Houtsnede gekleurd in geel, blauw en rood; tekst in boekdruk.
Afmeting 375x322 mm.

11-12-1915 De Kunst, een algemeen geïllustreerd weekblad.
Internat. Oorlogsprentkunst. De Vereeniging “Kunst aan het Volk” te Amsterdam, die op sociaal-demokratischen grondslag is geschoeid, heeft een uitstekend denkbeeld gehad, eene tentoonstelling te organiseren van oorlogsprentkunst uit verschillende landen… Uit de jaren 1830-1831 is de oogst zeer schraal…

Achttien honderd eenendertig is voor 's lands historieblad / 't Jaar dat dubbele oogst van vruchten / 't jaar dat krygsmans deugd bevat.
Uitgever Erve H. Reynders, Amsterdam 1831-1854.
Omschrijving: Blad met 2 voorstellingen van de Slag bij Leuven in 1831.
Onder elke voorstelling een vers in drie kolommen.
Houtsnede gekleurd in roze; tekst in boekdruk. Afmeting 425x340 mm.

11-12-1915 Arnhemsche courant.
Voor Kinderopvoeding …Namens den heer Manikus opende de heer A.J. Schreuder, alhier, de tentoonstelling, de aanwezigen welkom heetend, in het bijzonder den heer Jhr. S. van Citters, Commissaris der Koningin in de provincie Gelderland. Hij wees er voorts op, dat deze tentoonstelling een historisch karakter draagt, maar daarnaast herinneringen zal opwekken aan onze jeugd met haar centsprenten, welke thans afgedaan hebben, maar tot wier bloei en nabloei wij nog hebben kunnen meewerken. Ofschoon deze prenten thans verdrongen zijn door de mooiere prentenboeken, geven deze toch niet het naïeve van hun voorgangers; spr. gelooft, dat de oude prentkunst, door de moderne paedagogie verdrongen, zal herleven, juist door dit gemis der nieuwe prenteboeken…

13-12-1915 Nieuwe Rotterdamsche Courant.
Tentoonstelling Kinderprenten. In de groote zaal van het Centraal gebouw is heden een verzameling kinderprenten tentoongesteld... De ouders, die met hun kinderen meekwamen, waanden zich weer in hun jeugd bij het zien der schoolprenten. Achtereenvolgens waren op tafels en aan de wanden gerangschikt: gezelschapsspelen, o.a. een van 1787, prijzende oude prenten van Wijnhoven te Rotterdam.

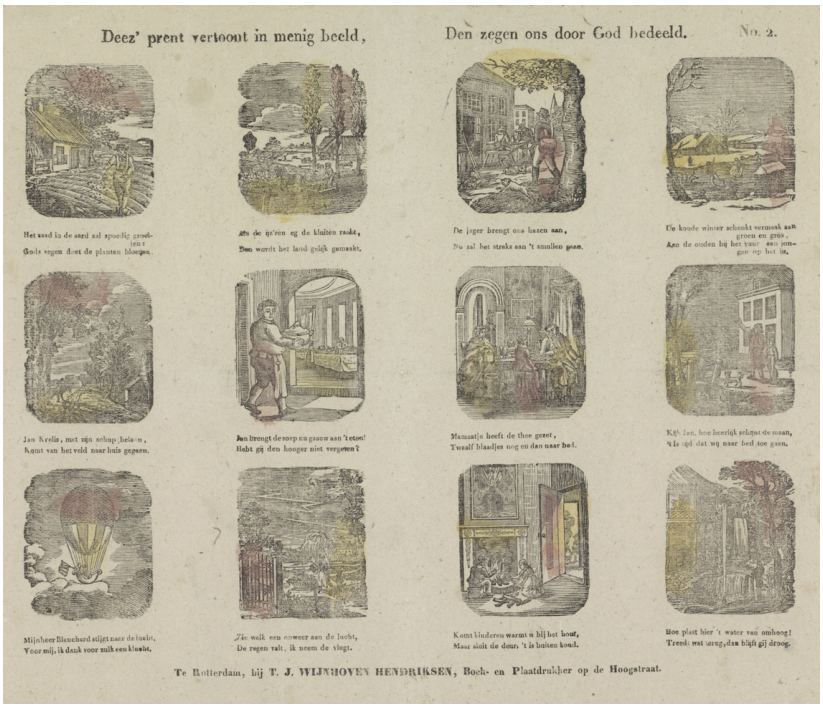

Prentnr.2 Deez' prent vertoont in menig beeld, Den zegen ons door God bedeeld. Uitgever: T.J. Wijnhoven Hendriksen, Rotterdam 1832-1849. Oblong centsprent met 3 x 4 houtsneden met afbeeldingen van diverse werkzaamheden op het platteland: zaaien, eggen, jagen, ijspret. In een huisgezin wordt de soep opgediend, thee gedronken, gelezen en gedamd. Voorts afbeelding van een luchtballon, onweer, haardvuur, en een waterval. met tweeregelige rijmende onderschriften. Vlekkenkleuring met rood en blauw. Afmeting 33x39 cm.

Verder de prenten van David le Jolle…

Prentnr.H Vaderlandsche mannen en vrouwen.
Uitgever: David le Jolle, Amsterdam 1814-1820.
Omschrijving: Centsprent met 4 x 3 omkaderde houtsneden met afbeeldingen uit de vaderlandse geschiedenis: de brouwerij van Jan Steen, het standbeeld van Erasmus, Kenau Hasselaar, Anna Maria Schuurman, het graf van Michiel de Ruyter, Rubens geridderd, een zuil voor Hermanus Boerhaave, Jacob Cats in 1655, het huis van paus Adriaan in Utrecht, Jacoba van Beieren, Piet Hein en de Zilvervloot, Huibert Cornelis Poot. Met zesregelige rijmende onderschriften.
Midden links het zegel van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.
Houtsnede en tekst in boekdruk. Afmeting 410x335 mm.

De Turnhoutsche prenten, o.a. de Gelaarsde Kat…

Prentnr.N1 De Gelaarsde Kat.
Vervaardiger/Uitgever Brepols & Dierckx zoon, Turnhout 19de eeuw.
Omschrijving: Vijf x vier prenten met het sprookje van de gelaarsde kat onder elk prentje een vertelling in het Nederlands en het Frans.
Hoogdruk houtsnede ingekleurd. Afmeting 38x30 cm.

De Galerie religieuse van d'Epinal …

Prentnr.1046 Galerie Religieuse. ±1850.
Omschrijving: Religieuze galerij, heiligen. Afmeting:28x41 cm.

30-03-1916 Arnhemsche courant.
Ahasverus. *(Wandelende Jood)* In zijn laatste lezing voor den R.K. Vrouwenbond gehouden behandelde de heer M.Poelhekke, directeur H.B.S. te Nijmegen de Ahasverus-sage…
In 1602 verschijnt een werkje, waarin voor het eerst de naam Ahasverus gebruikt wordt, dat verhaalt de geschiedenis van een man, die geweigerd had Christus even een rustplaats te geven, die daarna gedwongen werd door zijn eigen onrust om Christus' kruisiging bij te wonen, en sinds dien geen rust meer kon vinden.
Hiervan verhaalt een theoloog, de toemalige bisschop van Sleewijk. Al spoedig zien vele bewerkingen van dit werk het licht, die steeds lijviger en uitgebreider worden, waardoor vanaf 1602 de bekendheid van Ahasverus onder het volk snel groeit. Zelfs wortelt het geloof aan een bestaanden Ahasverus zich zoo vast, dat vele bedriegers zich tijdelijk voor Ahasverus konden uitgeven. Ook op vele volksprenten wordt zijn geschiedenis verhaald. In al deze *de* bewerkingen is hij de man die Christus' sterven bijwoonde en daarna geen rust meer kon vinden, niet het symbool van het Joodsche volk, zooals ten onrechte wel gemeend wordt. Herhaaldelijk wordt nu de Ahasverus-sage bewerkt. Sommige vinden erin den berouwvollen bekeerling, anderen den haatdragenden, wrokkenden mensch. In de meeste van die bewerkingen ontwikkelt zich dan het demonische, het buitenzinnige. Niet in den tijd van de Romantiek; schrijvers als Wordsworth maken er bijna een idylle van; de moderne tijd echter maakt Ahasverus tot den mensch, die de geheele wereld kent en begrijpt. Velen hebben hun krachten aan de sage beproefd: Quinet, Joukoffsky, Lenan, zelfs Goethe in enkele fragmenten, Wagner in zijn Kundry figuur in de "Parcival", en ook Carmen Sylva.Nog steeds is de sage actueel: het rusteloos zoeken en streven van de tegenwoordige mensch-heid is in de Ahasverus-sage uitgebeeld…

Ahasverus, de Wandelende Jood, Johannes Mare, naar A. de Lemud, 1816 - 1889

Prent nr. 52 Terugkeer van de wandel-ende jood /
La retournée du juif-errant.
Uitgever Gangel, Metz 1840-1868.
Omschrijving: Vijftien scènes tonen de nieuwigheden die de wandelende jood in Frankrijk tegenkomt na honderd jaar afwezigheid. Hieronder bevinden zich onder meer een zwarte vrouw met een page, appartementen aan de Rue de Rivoli die voor woekerprijzen worden aangeboden, een foto gemaakt door Nadar, rokende kinderen en louche beurshandelaren. De laatste scène toont de wandelende jood omringd door prenten uitgegeven door Gangel. Lithografie. Afmeting 450x280 mm.